

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ РІЗНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

ГРЮКОВА В. В.
ТЕРЕНТЬЄВ С. Л.

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

АНАЛІЗ КОМАНДНОГО ЗАХИСТУ В СУЧАСНОМУ ЧОЛОВІЧОМУ БАСКЕТБОЛІ ВИЩОЇ ЛІГИ УКРАЇНИ

Анотація. У роботі надано аналіз кількісно-якісних показників командного захисту в сучасному чоловічому баскетболі вищої ліги України.

Ключові слова: баскетболісти вищої ліги, контроль ефективності командного захисту, техніко-тактична підготовленість баскетболістів високої кваліфікації, змагальна діяльність.

Вступ. Проблема оптимальної оцінки ефективності техніко-тактичних дій у баскетболі неодноразово привертала увагу дослідників внаслідок своєї значущості в системі керування змагальною діяльністю та підготовкою спортсменів [1; 2].

Захист в баскетболі є другим головним чинником, поряд з нападом, який дозволяє боротися за перемогу в матчі. У сучасному баскетболі більш за все увага приділяється якраз атаці, проте правильна гра в захисті є куди важливішим чинником успіху. Існує негласне баскетбольне правило: «хороший напад виграє гру, хороший захист виграє титул» [4].

Команди вищої ліги в Україні – це команди другого рівня після Суперліги. Ці команди також можуть називатися командами майстрів, вищої кваліфікації нашої країни, тому що до їх складу входять гравці Національної збірної команди й інших збірних різних вікових категорій, переважно це спортсмени 17–22 років, але й також більш досвідчені гравці (35–40 років), які вже грали за Суперлігу, але за віком або рівнем майстерності не задовольняють вже вимоги Топ українських команд. Незважаючи на великі позитивні зміни в розвитку баскетболу в світі, він має досить серйозні проблеми, що гальмують його розвиток і знижують видовищність гри. Проблеми ці – у технічній підготовленості гравців, в організації захисту, в тактиці нападу, в прогалинах теоретичної та психологічної підготовки, у відносно слабкій підготовці високорослих гравців та ін. [2–4].

Дослідження ефективності техніко-тактичних дій у захисті провідних баскетбольних команд чемпіонату України серед жінок, яке проведено науковцями Р. О. Сушко, Е. Ю. Дорошенко, дозволило одержати кількісні та якісні показники ефективності, які є своєрідним орієнтиром або модельними показниками техніко-тактичних дій висококваліфікованих баскетболісток у захисті [1; 2; 4].

Окремі роботи: Боба Найта, Ника Сортеда, Баррела та Патрика Пейе, Хосе Марий Бусетти, Т. Нусінські та інші, висвітлюють окремі аспекти навчання та вдосконалення захисних індивідуальних та командних дій, але у наукових статтях останнього десятиріччя не знайдено робіт щодо аналізу ефективності захисних командних дій у баскетболістів вищої ліги, тому даний напрямок досліджень є актуальним у баскетболі сьогодення.

Мета дослідження: здійснити контроль ефективності командного захисту в сучасному чоловічому баскетболі вищої ліги України.

Задачі даного етапу дослідження. Визначити найбільш ефективні способи захисту під час змагальної діяльності в чоловічих командах вищої ліги України.

Матеріал і методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, а також ресурсів мережі Інтернет, педагогічне спостереження (аналіз відео змагальної діяльності), методи математичної статистики. Для визначення ефективності видів та способів захисту у грі баскетбол були проведені педагогічні спостереження протягом ігрового сезону чемпіонату України вищої ліги команди «Дніпро-ДВУФК» ігрового сезону 2014–2015 рр.

Результати дослідження. Аналіз техніко-тактичних дій у захисті баскетбольної команди вищої ліги чемпіонату України сезону 2014–2015 року «Дніпро-ДВУФК» (Дніпропетровськ) дозволив одержати кількісні та якісні показники ефективності застосування командних тактичних способів у захисті висококваліфікованих баскетболістів.

Одним з головних елементів, який характеризує гру всієї команди у захисті, є показник частоти застосування тих або інших захисних побудов (тактичних схем ведення гри). Цей показник дозволяє аналізувати тактичні схеми ведення гри команди у захисті стосовно ігрової ситуації на майданчику і дій команди-суперника. У табл. 1 наведено показники частоти застосування різних тактичних схем захисту командою «Дніпро-ДВУФК».

Таблиця 1

Співвідношення способів захисту, які застосовувалися баскетбольною командою вищої ліги України «Дніпро-ДВУФК» в сезоні 2014/2015 рр. (%)

Способи захисту	Застосування способів захисту команди «Дніпро-ДВУФК» (n=12 ігор)
Особистий пресинг	66%
Зонний захист	17%
Особистий захист	17%

Аналіз частоти застосування різних захисних побудов у процесі офіційних ігор чемпіонату вищої ліги України сезону 2014/2015 рр. свідчить, що команда «Дніпро-ДВУФК» частіше за все застосовувала особистий пресинг в середньому 64 % від загальної кількості атак, далі йдуть зонний захист та особистий захист відповідно по 17%. Інші форми захисту застосовувалися більш епізодично. Це пов'язано із кількома чинниками, основними з них є такі: тактичне завдання на гру; амбіційна молода команда, яка хоче підвищувати свій рівень майстерності, інтегральної підготовленості, майстерності гравців команди суперника; суб'єктивного сприйняття ігрової ситуації на майданчику; пріоритетів тренерів у застосуванні того чи іншого тактичного способу захисту; рівень техніко-тактичної майстерності гравців при застосуванні конкретних схем захисних дій тощо.

У таблиці 2 наведені середні показники кількості різних тактичних способів захисту команди «Дніпро-ДВУФК» в середньому за одну гру.

Таблиця 2

Середні показники кількості способів захисту у команді «Дніпро-ДВУФК» за одну гру.

Способи захисту	Особистий пресинг 1 гра	Особистий захист 1 гра	Зонний захист 1 гра
Ефективно	36	47	34
Неефективно	44	51	37
Всього	80	97	71

Примітка. ефективно – перехоплення передачі, блок-шоти, підбирання на своєму щиті.; неефективно – забиті м'ячі суперником, втрати м'яча, фоли (порушення правил гри).

Аналіз результатів нашого спостереження свідчить, що в середньому максимальна кількість за гру, коли команда застосовувала особистий захист, складає 97 разів, особистий захист – 80 разів та зонний захист – 71 раз.

Середні показники ефективності захисних побудов в іграх чемпіонату вищої ліги України, коли команда перехоплювала м'яч, хтось з гравців робив блок-шот або кидок суперником було здійснено неточно та т. і., свідчать, що: при особистому захисті команда грала більш переконливо – 47 атак суперника було зірвано; при особистому пресингу – 36 разів та при зонному захисті – 34 рази.

Результати також виявили, що в усіх застосованих способах захисту у відсотковому співвідношенні переважала неефективність його застосування, коли команді були закинуті очки з гри або команда заробляла фоли з пробиттям штрафних кидків: при особистому захисті – це 51 раз, при особистому захисті – 44 рази та при зонному захисті – 37 разів.

Показники ефективності зонного захисту свідчать про те, що у 48% випадків – баскетболісти відбирали м'яч у команди суперника або перешкоджали їх вдалій атаці кошика. А в 52% випадків – цей захист був неефективним. Проте тільки у двох матчах вони використовували цей спосіб захисту. Логічніше б було цей спосіб захисту застосовувати епізодично й він не повинен служити основною формою оборони. Крім того, нами визначено, що недоцільно застосовувався зонний захист на початку зустрічі, коли гравці суперника ще не стомлені, досить енергійні та їх кидки більш точні, результативні, ніж наприкінці гри, а також помилки при передачі нападаючого в зону свого партнера без голосового супроводу.

Показники ефективності особистого пресингу свідчать про те, що у 45% випадків баскетболісти відбирали м'яч у команди суперника або перешкоджали їх вдалій атаці кошика за рахунок більш злагодженої роботи ніг у захисній стійці тощо. Але в 55% випадків – цей захист був неефективним, деякі гравці не встигали за нападаючими, яких вони опікували, із-за того, що дуже високий темп гри тримали гравці команди «Дніпро-ДВУФК» протягом гри.

Висновки. Аналіз застосування способів захисту команди «Дніпро-ДВУФК» (м. Дніпропетровськ) свідчить, що у 66% від загального захисту було особистого пресингу, в основному зі своєї половини майданчику та по всьому майданчику, по 17 % – особистого та зонного захисту.

Результати аналізу показників застосування способів захисту команди вищої ліги, а також визначення особливостей ефективності проведення захисних командних дій спортсменів – усе це стало підґрунтям для розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення техніко-тактичної підготовленості баскетболістів високої кваліфікації.

Перспективи подальших досліджень полягають в тому, що на основі отриманих результатів буде розроблено методичку вдосконалення техніко-тактичної підготовленості у захисті баскетболістів команди вищої ліги.

Список використаної літератури:

1. Дорошенко Е. Ю. *Ефективність техніко-тактичних дій в захисті у баскетболісток вищої кваліфікації* / Е. Ю. Дорошенко, В. Б. Горбуля, В. А. Горбуля, Р. А. Кириченко, М. О. Хабарова // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. – Харків : ХДАДМ (ХХІІІ), 2005. – № 18. – С. 26–34.

2. Дорошенко Э. Ю. *Управление технико-тактической деятельностью в командных спортивных играх [монография]* / Э. Ю. Дорошенко. – Запорожье, 2013. – 436 с.

3. Мітова О. О. *Контроль ефективності командного захисту в сучасному чоловічому баскетболі вищої ліги України* / О. О. Мітова, С. Л. Терентьєв, В. С. Сидоренко // *Фізична культура, спорт та здоров'я нації. Зб.наук.праць. Вінниця*. – Випуск 18. Т. 2. 2014ю – С. 132-137

4. Сушко Р. О. *Змагальна діяльність висококваліфікованих гравців в баскетболі* / Мітова О. О., Дорошенко Е. Ю. *навчальний посібник – Дніпропетровськ*. – 2014 – 164 с.